

11. okrugli stol o pokretnim knjižnicama u RH

MI IMAMO BIBLIOBUS! A VI?

i 5. festival hrvatskih bibliobusa

Koprivnica, 19. travnja 2013. godine

Zaključci skupa

- Sudionici stručnog skupa suglasni su da su pokretne knjižnice nezamjenjiv dio nacionalne mreže narodnih knjižnica te podržavaju sve oblike poticanja daljnjeg širenja mreže postojećih bibliobusnih službi na općine i naselja čiji stanovnici nemaju dostupnu knjižničnu uslugu, kao i uvođenje novih bibliobusnih službi u cilju osiguravanja dostupnosti knjižničnih usluga svim stanovnicima Hrvatske, bez obzira na to gdje žive.
- Pokretne knjižnice trebaju biti obvezna sastavnica akcijskog plana temeljenog na strategiji razvoja narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj koja će se donijeti na temelju Prijedloga Strategije razvoja narodnih knjižnica u RH za razdoblje od 2013. do 2015. koja je upućena na razmatranje i usvajanje Hrvatskom knjižničnom vijeću u travnju 2013.
- Akcijski plan treba se izraditi u suradnji NSK i Stručnog vijeća voditelja županijskih matičnih službi, županijskih matičnih knjižnica te Komisije za pokretne knjižnice HKD-a kao okvirni plan razvoja bibliobusnih službi za sve županije koji će sadržavati prikaz potreba za uvođenjem novih i unaprjeđenje postojećih službi, financijske pokazatelje potrebne za njegovo stvaranje te planiranu vremensku dinamiku ostvarenja. Temelj akcijskog plana trebaju biti rezultati Upitnika o potrebama i planovima razvoja pokretnih knjižnica u Hrvatskoj kojeg je u veljači 2013. provela Komisija za pokretne knjižnice.
- U cilju podizanja kvalitete usluga pokretnih knjižnica, posebice zbog toga što pružaju knjižnične usluge većem broju stanovnika na širim gradskim i županijskim područjima, potrebno je i dalje osiguravati dodatna posebna namjenska sredstva za nabavu knjižnične građe kako iz državnog proračuna, tako i iz županijskih i gradskih/općinskih proračuna.
- Komisija za pokretne knjižnice treba se uključiti u pripremu izmjena i osuvremenjivanja postojećih Standarda za pokretne knjižnice, koje je potrebno unaprijediti osobito u dijelu koji se odnosi na financiranje rada pokretnih knjižnica (uz gradove kao osnivače knjižnica nužno je jasnije odrediti obaveze županija u pogledu financiranja pokretnih knjižnica).
- Radi maksimalne iskoristivosti potencijala postojećih bibliobusnih službi, uz financijsku potporu regionalne samouprave tj. županija na čijem području one djeluju, potrebno je potaknuti uvođenje druge smjene rada postojećih bibliobusa čime bi se omogućio značajno veći obuhvat područja na kojem nema knjižnica, a omogućilo bi se i duže stajanje bibliobusa na stajalištima gdje za tim postoji potreba (u većim naseljima i sl.).
- Uz podršku stručne javnosti, utjecati na lokalne vlasti u gradovima gdje su stacionirani bibliobusi kako bi se pronašao prostor za adekvatno garažiranje bibliobusa, s obzirom da je nepostojanje garaža glavni uzrok prebrzom propadanju vozila.
- U okviru postojećih bibliobusnih službi, na vrijeme planirati potrebe za zamjenom postojećih bibliobusa novim vozilima te o njima informirati osnivače i financijere.

- U radu postojećih pokretnih knjižnica težiti prilagođavanju usluga suvremenim potrebama korisnika (npr. dostupnost novih tehnologija i usluga, on-line pristup ...) te nastojati organizirati knjižnične usluge tako da budu zadovoljene potrebe posebnih skupina korisničkih skupina (osoba s invaliditetom, starijih i teže pokretnih osoba, osoba ograničenog kretanja – npr. u bolnicama, zatvorima i sl., nacionalnih manjina, djece, mladih, itd.).
- Sustavno djelovati na edukaciji knjižničnog osoblja pokretnih knjižnica kao i boljoj ekipiranosti bibliobusnih službi.
- Nastaviti razvijanje suradnje pokretnih knjižnica sa srodnim institucijama ili srodnim službama u realizaciji animacijskih i svih ostalih programa pokretnih knjižnica (obrazovne, kulturne i dr. institucije), posebno s naglaskom na poticanje čitanja te razvoj informacijske i informatičke pismenosti.
- Sudionici skupa podržavaju međusektorsku suradnju u unapređivanju rada pokretnih knjižnica i njihovom financiranju - primjerice, suradnju Ministarstva kulture i MZOŠ u pružanju knjižnične usluge školama u malim naseljima; mogućnost osnivanja pokretnih knjižnica u obliku bibliobrodova radi poticanja poboljšanja knjižničnih usluga na hrvatskim otocima, u suradnji Ministarstva kulture i [Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture](#) i sl.
- Sudionici skupa ocjenjuju kao pozitivne i dobrodošle primjere projekata potaknute inicijativama civilnog društva u smislu izražavanje potrebe stanovništva za knjižničnim uslugama i pružanja podrške razvoju pokretnih oblika knjižnica, ali naglašavaju kako takve inicijative ne mogu biti zamjena za profesionalnu knjižnicu, već samo njena dopuna.
- Radi poticanja kontinuiranog razvoja službi pokretnih knjižnica u Hrvatskoj potrebno je nastaviti njihovo redovito stručno okupljanje organiziranjem stručnih skupova i festivala bibliobusa na nacionalnoj razini te prikupljanjem pozitivnih iskustava u drugim zemljama. Preporučuje se suradnja u organiziranju skupova zajedno sa skupovima za narodne knjižnice.

OSTVARENJE ZAKLJUČAKA:

- **županijske matične knjižnice** - izraditi konkretne planove osnivanja novih ili unapređenja postojećih bibliobusnih službi
- **NSK - Hrvatski zavod za knjižničarstvo** - stručno koordinirati izradu planova razvoja pokretnih knjižnica po županijama te u suradnji s predstavnicima knjižnica i HKD-om predlagati optimalna stručna rješenja za osnivanje, unapređenje i financiranje pokretnih knjižnica; zajedno s HKD-om (Komisijom za pokretne knjižnice) te predstavnicima županijskim matičnih knjižnica koordinirati izradu jedinstvenog akcijskog plana za unapređenje pokretnih knjižnica na nivou zemlje; koordinirati osuvremenjavanje standarda; sudjelovati u organizaciji zajedničkog skupa za narodne knjižnice i za pokretne knjižnice.
- **Ministarstvo kulture RH** - financijski podržavati i poticati projekte osnivanja i unapređenja pokretnih knjižnica kao dijela temeljne mreže pružanja usluga u kulturi stanovništvu na najširem području zemlje; osigurati inicijalna sredstva za nabavu novih ili obnovu postojećih vozila pokretnih knjižnica; osigurati i distribuirati informacije fondovima EU te pružiti logističku podršku u smislu edukacije i tehničke pomoći za sudjelovanje u EU projektima, podržati knjižnice u kandidiranju na projekte EU
- **županije, gradovi-osnivači knjižnica**: osigurati sredstva za nabavu vozila i sredstva za redovnu djelatnost pokretnih knjižnica, osobito za zapošljavanje

djelatnika u pokretnim knjižnicama; pronaći mogućnosti za garažiranje vozila; podržati knjižnice u kandidiranju na projekte EU i u projektima sudjelovati kao partneri

- **HKD i Komisija za pokretne knjižnice** - poticati i podržavati razvoj pokretnih knjižnica kao neizostavnog dijela svake mreže narodnih knjižnica; okupljati knjižničare koji rade u pokretnim knjižnicama i predstavnike knjižnica koje imaju službe pokretnih knjižnica, kao i onih koje ih planiraju; omogućiti im međusobnu razmjenu iskustava i znanja te poticati njihovo stručno usavršavanje korištenjem iskustava iz drugih zemalja organiziranjem stručnih skupova i poticanjem te pružanjem podrške za sudjelovanje u međunarodnim tematskim stručnim skupovima; analizirati i prezentirati podatke o stanju i potrebama (Komisija za pokretne knjižnice) te zastupati knjižnice, odnosno službe pokretnih knjižnica i u njihovo ime u skladu s njihovim stručnim interesima nastupati prema NSK te prema HKV-u, Ministarstvu kulture, županijama i gradovima te općinama - osnivačima knjižnica.

OBRAZLOŽENJE

Tek polovica hrvatskih županija - tj. 9 županija i Grad Zagreb - imaju uspostavljene službe pokretnih knjižnica, u kojima u 2013. djeluje ukupno 12 bibliobusa. Iako je Hrvatska, po svojim demografskim, prometnim i gospodarskim obilježjima (veliki broj malih, raštrkanih naselja, s malim brojem stanovnika itd.) idealna za organiziranje javno dostupnih knjižničnih usluga u pokretnom obliku, u praksi knjižničari često nailaze na poteškoće zbog nedorečenih propisa o financiranju ove djelatnosti i uslijed toga na velike financijske prepreke u pokušajima osnivanja novih bibliobusnih službi, kao i kod potreba za obnovom postojećeg bibliobusnog voznog parka.

U Prijedlogu *Strategije razvoja narodnih knjižnica 2013.-2015.*, pokretne knjižnice su na nivou knjižnične struke u Hrvatskoj prepoznate i podržane kao nezamjenjivi i obavezan sastavni dio svake županijske mreže narodnih knjižnica koji značajno pridonosi ostvarivanju misije javnih knjižnica - tj. što većem broju stanovnika na što ravnopravnijoj i dugoročnoj osnovi omogućiti ostvarivanje jednog od temeljnih ljudskih prava na dostupnost informacija, literature i informacijske tehnologije potrebnih za informiranje, obrazovanje, cjeloživotno učenje, za korištenje kulturnih sadržaja, te za poticanje čitanja od najranije dobi itd.

Iako je naglasak putujućih knjižnica i u svijetu i u nas oduvijek bio na pružanju usluga osobama s mjestom prebivališta u malim naseljima, udaljenima od većih središta, danas se pokretne knjižnice u Europi, pa tako i kod nas, sve više specijaliziraju te obraćaju različitim užitim, ranjivim kategorijama korisnika - npr. djeci, starijima, teže pokretnim osobama i osobama s invaliditetom, štićenicima različitih ustanova koji imaju ograničenu pokretljivost - poput domova za starije i nemoćne osobe, kazneno-popravnih ustanova - pružajući osim knjižničnih i vrlo važne socijalne usluge.

Hrvatske pokretne knjižnice po sadržaju, načinu i kvaliteti pružanja svojih usluga potpuno su u trendu s onima u svijetu, a glavni otežavajući faktor u njihovom razvoju i djelovanju i dalje je nerješeno i nedefinirano te nesigurno financiranje.

U županijskim matičnim knjižnicama postoje inicijative za osnivanjem novih ili za proširenjem djelatnosti postojećih bibliobusnih službi u Hrvatskoj, kao i projekti izrađeni u tu svrhu koji su već gotovi ili pred samim dovršenjem, a neki čak već i u izvedbi.

Hrvatsko knjižničarsko društvo i njegova Komisije za pokretne knjižnice u potpunosti podržavaju i zalažu se za osnivanje službi pokretnih knjižnica u svim županijama koje ih još nemaju, u suradnji sa Hrvatskim zavodom za knjižničarstvo NSK, kao zakonski

predviđen i stručno potpuno zadovoljavajući oblik narodne knjižnice u sredinama i za funkcije predviđene Standardima.

Također **podržavaju zahtjeve postojećih službi pokretnih knjižnica usmjerene unapređenju rada postojećih bibliobusnih službi** - nabavom dodatnih vozila, osuvremenjavanjem tehničkih uvjeta rada u bibliobusima, te omogućavanjem zapošljavanja dodatnog broja stručnih djelatnika kako bi bibliobusi mogli u potpunosti iskoristiti svoje kapacitete radom u dvije smjene (trenutno u dvije smjene rade samo dva zagrebačka bibliobusa, dok svi ostali bibliobusi zbog manjka zaposlenika rada u samo jednoj smjeni).

Kao treći neophodan uvjet razvoja, ali i samog održanja bibliobusnih službi jest **osiguravanje financijskih sredstava za pravovremenu zamjenu dotrajalih specijalnih bibliobusnih vozila novima, stoga Komisija za pokretne knjižnice i HKD ističu važnost** dodatnog informiranja i lobiranja kod financijera na svim razinama o potrebama i koristima od putujućih knjižnica, kako bi se stvorio čvršći financijski okvir budućeg razvoja pokretnih u planskim dokumentima vlasti na svim razinama te kako bi se ciljevi vezani za pokretne knjižnice zacrtani u spomenutom Prijedlogu Strategije razvoja narodnih knjižnica ostvarili u praksi.

Strategija razvoja narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj 2013.-2015.
(IZVADAK KOJI SE ODNOSI NA POKRETNE KNJIŽNICE)

- *pokretne knjižnice su ekonomično rješenja, osobito za općine s malim brojem stanovnika na teritorijalno velikom području*
- *funkcionalna mreža podrazumijeva dostupnost knjižničnih usluga svim građanima Republike Hrvatske putem različitih organizacijskih oblika stacionarnih i pokretnih knjižničnih službi.*

POSEBAN CILJ 4.

POTICATI DJELOVANJE POSTOJEĆIH I OSNIVANJE NOVIH POKRETNIH KNJIŽNICA

Aktivnost 1. (A1) Upostaviti službu pokretne knjižnice (bibliobus, bibliokombi, bibliobrod) u svakoj županiji radi obuhvata svih područja nepokrivenih uslugama stacionarnih knjižnica

Aktivnost 2. (A2) Upostaviti specijalizirane pokretne knjižnice s ciljem promicanja pismenosti i edukacije građana (npr. infobusevi za informatičko i informacijsko opismenjavanje)

Aktivnost 3. (A3) Poticati i osmišljavati usluge pokretnih knjižnica namijenjene posebnim skupinama korisnika – osobama treće životne dobi, osobama s invaliditetom, djeci, mladima, prometno i kulturno izoliranom ruralnom stanovništvu, osobama u ustanovama poput domova, bolnica, zatvora i sl.

Aktivnost 4. (A4) Planirati redovitu modernizaciju i obnovu voznog parka pokretnih knjižnica

Aktivnost 5. (A5) Stvoriti zakonske pretpostavke za obvezujuće financiranje pokretnih knjižnica iz proračuna županija, uz proračune osnivača i Ministarstva kulture

Aktivnost 6. (A6) U proračun Ministarstva kulture uvrstiti redovne stavke za financijsku potporu pokretnim knjižnicama: sufinanciranje nabave minimalno jednog vozila godišnje; sustavna nabava građe za pokretne knjižnice za svako vozilo; izgradnja garaža za vozila pokretnih knjižnica

